

ΑΙ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΘΥΣΙΑΙ
ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ 1821 *

Η Ἐκκλησία οὐ μόνον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας προσέφερεν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸ ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως ἀγωνιζόμενον Ἔθνος, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἐπρωτοστάτησε πρὸς ἀπόσεισιν τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ, συμβάλλουσα δι' ὅλων τῆς τῶν δυνάμεων εἰς ἐπιτυχίαν τῶν ἱερῶν προσπαθειῶν τοῦ Γένους.

* *

Ἄπειροι, ἐν πρώτοις, εἶναι οἱ κληρικοί, οἱ ὅποιοι, ὡς πρόβατα ἐπὶ σφαγὴν, ἤχθησαν εἰς τὸ μαρτύριον ὑπὸ τῶν αἰμοδιψῶν κατακτητῶν, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος. Μόλις διεδίδετο ἡ φήμη περὶ μελετωμένης ἐξεγέρσεως

* Περὶ τῶν θυσιῶν τοῦ Κλήρου ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως μέχρι τοῦ 1821 ἴδε ἡμετέραν διατριβὴν ἐν Ἡμερολογίῳ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος τοῦ 1921 σελ. 253-263. Περὶ δὲ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' καὶ τῶν σφαγῶν τῶν Ἱεραρχῶν ἴδε ἡμέτερον ἀρθρον ἐν περιοδικῷ «Ἐθνικὴ Ζωή» (1921. Ἀπρίλιος σελ. 5-7).

ἐν τινι περιοχῇ, ἅμα ἐξεροργνύετο κίνημα, εὐθύς ὡς ἠγγέλ-
 λετο τουρκικὴ νίκη, ἀκράτητος ἐξέσπα ἡ μανία τῶν Τούρκων
 κατὰ τοῦ ἀόπλου χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ, καὶ ἰδίως κατὰ
 τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ κορυφῶν, ἤτοι τῶν Ἱεραρχῶν.
 Πρῶτον, ὡς γνωστόν, θῦμα τῆς τουρκικῆς θηριωδίας ἔπεσε,
 κατὰ τὴν 10 Ἀπριλίου τοῦ 1821, ὅτε ἐωρτάζετο τὸ Πάσχα,
 ὁ σεπτὸς οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε΄, οὕτινος
 τὸ μαρτύριον οἶονεὶ ἀνακεφαλαιοῖ τὸ μακραῖον μαρτύριον
 τοῦ Ἔθνους.

Ἐκτὸς τῶν συμμαρτυρησάντων μητροπολιτῶν Ἐφέσου
 Διονυσίου, Νικομηδείας Ἀθανασίου καὶ Ἀγγιάλου Εὐγενίου,
 ἐπὶ σειρὰν ἡμερῶν, ἐβδομάδων καὶ μηνῶν προσεφέροντο
 εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος αἱ ἱεραὶ κεφαλαὶ ἔθνομαρτύ-
 ρων Ἱεραρχῶν καὶ ἄλλων κληρικῶν. Οὕτως ἔμαρτύρησαν ἐν
 Κωνσταντινουπόλει οἱ ἀρχιερεῖς Ἀδριανουπόλεως, Δέρκων,
 Θεσσαλονίκης, Τυρνόβου, καὶ ὁ ἀρχιδιάκονος τοῦ Πατριάρ-
 χου Γρηγορίου Νικηφόρος· τότε ἔμαρτύρησε καὶ ὁ ὑπερε-
 κατοντούτης ἀρχιερεὺς Μυριουπόλεως· ἐν Ἀδριανουπόλει
 ἀπηγχονίσθη ὁ ἐκεῖ διατρίβων πρῶην οἰκουμενικὸς Πατριάρ-
 χης Κύριλλος μετὰ πολλῶν κληρικῶν· ἐν Θεσσαλονίκῃ
 ἐθανατώθη ὁ ἐπίσκοπος Κίτρος Μελέτιος· ἐν Κρήτῃ ὁ
 μητροπολίτης Γεράσιμος μετὰ 4 ἐπισκόπων· ἐν Λευκωσίᾳ
 ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Κυπριανὸς μετὰ 3 μητροπολιτῶν
 καὶ 36 ἄλλων κληρικῶν καὶ μοναχῶν· ἔτι δ' ἔμαρτύρησαν
 οἱ ἀρχιερεῖς Γάνου καὶ Χώρας, Σωζοπόλεως, Σερρών, Ἄρτης,
 Λορίσσης, Ἰωαννίνων, Γρεβενῶν καὶ ἄλλοι. Ἐν Λήμνῳ
 ἀπηγχονίσθησαν εἰς τὸν λιμένα πλεῖστοι κληρικοί· ἐν τῇ
 μονῇ τῆς Χίου διῆλθον ἐν στόματι ρομφαίας 200 κληρικοί.

Καὶ βραδύτερον ἐν Κορώνῃ οἱ Τούρκοι διὰ τὰ πανηγυ-
 ρίσουν τὴν ἀφιξίν τοῦ Καπετὰν πασαῖ ἐβασάνισαν καὶ εἶτα
 ἀπηγχόνισαν τὸν ἐπίσκοπον καὶ τοὺς ἱερεῖς τῆς πόλεως· ἐν
 Μεθώνῃ ὁ ἐπίσκοπος Γρηγόριος, καθειροχθεὶς ὑπὸ τῶν εἰσ-
 βαλόντων ἐν Ναυαρίνῳ Ἀράβων, κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1825,
 ἀπέθανεν ἐκ τῶν κακώσεων ἐν τῇ εἰρκτῇ. Καὶ εἰς τὴν ἐπο-
 χὴν ἐκείνην ἀνάγεται τὸ ὠραῖον δημοτικὸ τραγοῦδι, τὸ ὁποῖον
 περιγράφει τὴν εἰσβολὴν τῶν Ἀράβων τοῦ Ἰμπραϊμ, κατὰ

Ἰούνιον τοῦ 1826, εἰς τὸν Δηρὸν τῆς Μάνης, καὶ τὸ μαρτύριον καὶ τὴν κατάραν τοῦ ἐκεῖ πρωτοσυγγέλου:

Στὸ ρημοκλήσι τοῦ Δηροῦ
 λειτούργ' ὁ πρωτοσύγκελλος,
 καὶ τ' ἄχραντα μυστήρια
 ἔφερεν στὸ κεφάλι του,
 ψάλλοντας τὸ χερουβικόν.
 Μόν' ἔξαφνα κι' ἀνέλπιστα
 Τοῦρκοι τὸν περιλάβανε,
 κι' ἔλαβε μόνον τὸν καιρὸν
 κι' ἐσήκωσε τὰ χέρια του
 κ' εἶπεκε: «Παντοδύναμε,
 δυνάμωσε τοὺς Χριστιανούς,
 τύφλωσε τοὺς Ἀγαρηνοὺς
 τὴν σημερινὴν ἡμέραν».

.

Οἱ Τοῦρκοι ἀντισταθήκασι
 κ' ἦσαν στὴν ἄκραν τοῦ γιαλοῦ
 μεσ' στὸ στερνὸ δειλιάσασι,
 κι' ἐπέφτασι στὴν θάλασσαν,
 σὰν τὰ τυφλὰ τετράποδα
 γιὰ τὸ ἦτο θέλημα Θεοῦ,
 νὰ ἴσακουσθῇ ἡ παράκλησις
 τ' ἁγίου πρωτοσυγγέλου.

Θὰ κατελάμβανε χώρον ἑκατοντάδων σελίδων ἢ αναγραφὴ τῶν θανατώσεων καὶ τῶν μαρτυρίων ὅσα ὑπέστησαν οἱ κληρικοὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστάσεως· ὁ Πουκεβίλλ ἀναβιβάζει τὰ ἡρωϊκὰ ταῦτα θύματα, τὰ ὅποια μετ' ἀπαραμίλλου γενναιότητος καὶ γαλήνης ὑπέμειναν τὸ ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος μαρτύριον, εἰς ἑξακισχίλια. Ἀλλὰ πόσων ἄρα γε τὴν αὐτοθυσίαν ἠγνόησαν αἱ ἐπερχόμεναι γενεαί, καὶ πόσων τὸ φρικτὸν μαρτύριον δὲν ἐκάλυψε τὸ χῶμα τοῦ τάφου; Διὰ τοὺς ἀγνώστους, ἀλλ' ἐπίσης ἐνδόξους

αὐτοὺς μάρτυρας τί ἄλλο ἀρμόζουσι περισσότερον ἢ οἱ κατα-
νυκτικοὶ τοῦ Κάλβου στίχοι;

Ἄς μὴ βρέξῃ ποτὲ
τὸ σύννεφον, καὶ ὁ ἄνεμος
σκληρὸς ἅς μὴ σκορπίσῃ
τὸ χῶμα τὸ μακάριον
ποῦ σᾶς σκεπάζει.

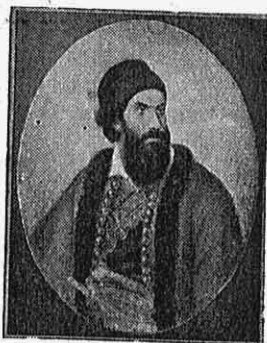
Ἄς τὸ δροσίση πάντοτε
μὲ τ' ἀργυρᾶ' τῆς δάκρυα
ἢ ροδόπεπλος κόρη,
καὶ αὐτοῦ ἅς ξεφυτρώουσι
αἰῶνια τ' ἄνθη.

*
* *

Ἡ Ἐκκλησία ὅμως δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ μόνον θύματα
κατὰ τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα· ἀλλ' ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ καὶ πλῆθος
ἐμπνευσμένων κληρικῶν καὶ μοναχῶν, οἱ ὅποιοι, εἴτε προ-
τάξαντες τὰ στήθη των κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, εἴτε ἠγούμενοι
στρατιωτικῶν σωμάτων, ἔλαβον ἐνεργώτατον μέρος εἰς τὴν
ἐπανάστασιν.

Οὕτως ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ἔπαιξε σπουδαιό-
τατον ῥόλον κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος καὶ προσέφερεν
ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὴν κινδυνεύουσαν πόλιν τῶν
Πατρῶν· ὁ ἐπίσκοπος Κερνίτζης Προκόπιος ἀνύψωσε τὴν
σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως ἐπὶ τῶν τεμένων τοῦ Γαστουρίου
καὶ προεκάλεσε τοὺς κατοίκους τῆς Ἡλιδος πρὸς ὑπερά-
σπισιν τῆς πατρίδος, διατρέχων τὰ πέριξ χωρία, πλήρης
μένους πολεμικοῦ. Ὁ Ἀθανάσιος Διάκος, ἀνταλλάξας χάριν
τῆς κινδυνεύουσης Πίστεως καὶ Πατρίδος τὸν σταυρὸν τοῦ
Σωτήρος, τὸν ὅποιον ἐκράτει, μὲ τὸ ξίφος τοῦ πολεμιστοῦ,
ἐπεσφράγισε τὸν ἔνδοξον βίον του διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ του
θανάτου (πιθανώτατα κατὰ τὴν 23 Ἀπριλίου 1821), ἐν
Θερμοπύλαις, ἔνθα, ὡς ἄλλος Λεωνίδας, μὲ τοὺς 40 ἢ 50
ἀπομεινάστας πιστοὺς συμμαχητάς του, ἀπέκρουσε μετ' ἀγα-

νακτήσεως τὰς παρακλήσεις τῶν φίλων του, προτρεπόντων αὐτὸν εἰς φυγὴν, καὶ ὑπέμεινε μετ' ἀπαραμίλλου καρτερίας σκληρότατον μαρτύριον, διδάξας οὕτως ἐμπράκτως τὸ καθήκον τῆς μέχρις αὐτοθυσίας ἀγάπης πρὸς τὴν Πατρίδα. Καὶ ὁ ἐπίσκοπος Σαλῶνων Ἡσαΐας κατεκρευοργήθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κατὰ τὴν μάχην τῆς Ἀλαμάνας. Ἐπίσης οἱ μοναχοὶ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου διεκρίθησαν διὰ τὸν ἡρωϊσμόν, μετ' οὗ ἀπέκρουσαν τὰς στρατιάς τοῦ Αἰγυπτίου Ἰμπραΐμ ὁ δ' ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος ὁ Δικαῖος, ὁ ἐπικληθεὶς Παπαφλέσσας, εἰς τοὺς κινδύνους ἀπτόητος καὶ εἰς τὴν δόξαν ἀκάθекτος, ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τῆς Ἐπαναστάσεως, ἔπεσεν ἡρωϊκῶς παρὰ τὸ Μανιάκι τῆς Μεσσηνίας (20 Μαΐου 1825), μαχόμενος μετὰ τῶν τριακοσίων του, κατὰ τῶν σιφῶν τοῦ Ἰμπραΐμ. Ὁ Νεόφυτος Καρύστου, ἐνωρὶς κατηχηθεὶς εἰς τὰ τῆς φιλικῆς ἑταιρείας, ἠγεῖτο τῶν ἐν Καρύστῳ ἐπαναστατικῶν ἐνεργειῶν· καὶ ὁ Ταλαντίου, κατόπιν δὲ Ἀθηνῶν, Νεόφυτος, ὡς καὶ ὁ Ἀνδρούσης Ἰωσήφ, μετέσχον προσωπικῶς διαφόρων μαχῶν. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Σάμου ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐγένετο ὁ κύριος μοχλὸς αὐτῆς καὶ παρέμεινε μετὰξὺ δεκακισχιλίων μαχητῶν, συγκρατῶν αὐτοὺς ἐν ὁμονοίᾳ καὶ πειθαρχίᾳ. Ὁ μακάριος ἐπίσκοπος Ρωγῶν Ἰωσήφ προσέφερεν ἑαυτὸν ὀλοκαύτωμα, κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴν γραφικὴν τοῦ ποιητοῦ ἔκφασιν, «τὸ ράσο τοῦ Δεσπότη του φορεῖ γιὰ σάβανό του». Ὁ Βρεσθίνης Θεοδώρητος, ἐπὶ κεφαλῆς 800 περίπου Ἀγιοπετριτῶν καὶ Τσακῶνων, ἔσπευσεν εἰς βοήθειαν τῶν μαχομένων ἐν Βαλτερισίῳ Ἑλλήνων καὶ μετέσχεν ἐπίσης, ὡς ἀρηγὸς σώματος, τῶν ἐν Βερβαίνοις καὶ Δολιανοῖς μαχῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐνθουσιασμόν ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος διήγειρον

Ὁ Παπαφλέσσας

φιλογενεῖς ἱεράρχαι καὶ κληρικοί, εὐλογοῦντες τὸν ἀγῶνα καὶ κηρύττοντες ὑπὲρ τῶν δικαίων τοῦ ἀγωνιζομένου Ἔθνους. Οὕτως ὁ ἐπίσκοπος Ἑλούς Ἀνθιμος ὁμιλήσας, μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, πρὸς τοὺς πολιορκοῦντας τὴν Τριπολιτσάν Ἑλληνας, ἐπὶ βράχου τινὸς τοῦ Μενάλου, ὑπέμνησε τὰς ὁμότητες τοῦ κατακτητοῦ καὶ τὰς ταλαιπωρίας τοῦ Γένους, ἀνερρίπησε τὸ φρόνημα καὶ ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας τῶν μαχητῶν. Ὁ ἐπίσκοπος Ἡλείας Ἀνθιμος, πλήρης ἐθνικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ἠύλγησε τοὺς ἐπαναστάτας ἐν Λακωνίᾳ. Ὁ Ταλαντίου Νεόφυτος, κηρύξας τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ ἐθνικῆς συνελύσεως, τὴν 15 Δεκεμβρίου 1821, ἐξῆρε τὴν σπουδαιότητα καὶ ἱερότητα τοῦ ἀρξαμένου ἀγῶνος. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἀνθιμος Γαζῆς προετοίμασε τὴν ἐν Θεσσαλομαγνησίᾳ καὶ τῇ χερσονήσῳ τῆς Κασσάνδρας ἐξέγερσιν. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Νεόφυτος Βάμβας ἐκήρυξεν ἐν Ὑδρᾷ, ἔνθα κατέφυγε μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Χίου, ὑπὲρ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ παρηκολούθησε τὸν Ὑψηλάντην εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ ἄλλας στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις. Ὁ σοφὸς μοναχὸς Θεόφιλος Καίρης ἦτο ἐκ τῶν ἡγετῶν τῆς περιπετειώδους ἐκστρατείας τοῦ Ὀλύμπου. Ἐπίσης συνετέλεσαν πολὺ διὰ τῶν κηρυγμάτων καὶ τῆς καθόλου δράσεώς των εἰς εὐόδωσιν τῆς Ἐπαναστάσεως ὁ ἐπίσκοπος Ἀρδαμερίου Ἰγνάτιος, δρῶν ἐν Σπέτσαις, ὁ μητροπολίτης Αἰγίνης, ὁ Ὑδρας Γεράσιμος, καὶ ἄλλοι.

* * *

Σπουδαιότητας ἐπίσης ὑπηρεσίας πρὸς διαρρῦμιν τῶν τοῦ πολιτεύματος καὶ τῆς πολιτικῆς εὐκοσμίας καὶ τάξεως προσέφερον πλείστοι κληρικοί, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἀγῶνος. Ἐν πρώτοις ὁ πρῶην Οὐγγροβλαχίας Ἰγνάτιος, τὸν ὁποῖον ὁ Κορναῖς ἀπεκάλει «καύχημα τοῦ γένους μας», ἐφησυχάζων ἐν Πίση, παρέσχε πολυτιμοτάτας ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἐκδουλεύσεις. Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός, διὰ τὴν φρόνησιν καὶ τὸν πατριωτισμὸν του ἀπολαύων κοινῷ σεβα-

μοῦ, ἡγεῖτο οὐ μόνον τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, ἀλλὰ διεδραμάτισε σπουδαιότατον πρόσωπον καὶ εἰς πάντα τὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῆς ἐποχῆς, ἐργασθεὶς ὅσον οὐδεὶς ἄλλος ὑπὲρ τῆς τακτοποιήσεως τῶν πραγμάτων καὶ τῆς εἰρηνεύσεως τῶν ἀντιμαχομένων, καθόσον κατενόει πληρέστατα τοὺς μεγίστους κινδύνους, τοὺς ὁποίους συνεπήγοντο διὰ τὸ ἀγωνιζόμενον Ἕθνος αἱ ἐσωτερικαὶ ἀνωμαλίας καὶ αἱ ἔριδες, καὶ ὀρθῶς ἀντελαμβάνετο ὅτι ἐκ τῶν κυριωτέρων καθηκόντων τοῦ κληρικῶ εἶναι νὰ συντελῇ εἰς κατασίγησιν τῶν παθῶν καὶ τῆς διχονοίας, ἣτις παρέλνε τὰς δυνάμεις τοῦ Ἕθνους. Ὡς ἐκφριστικώτατα ἔγραψεν ὁ Γερμανός, ἐν σωζομένη ἐπιστολῇ του: «εἶναι ἀναγκαῖον νὰ βληθῇ μία τάξις καλὴ καὶ εἰς τὸ πολιτικὸν καὶ εἰς τὸ στρατιωτικόν, καὶ ἀμοιβαίως αὐτὰ τὰ δύο σώματα νὰ συνυπακούωνται μὲ καλὴν ἀρμονίαν, καὶ νὰ μὴ μένη τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Πατρίδος ἀκατάστατον καὶ ξεσχισμένον· ἐπειδὴ τίποτε δὲν μᾶς ὠφελοῦν αἱ νίκαι καὶ τὰ κάστρα, εἴν δὲν θεμελιώσωμεν τὰ ἐπιχειρήματά μας εἰς μίαν νόμιμον καὶ εὐτακτον κυβέρνησιν τοῦ πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ καὶ εἴν δὲν ἀπορρίψουν ὅλοι τὰ ἴδια συμφέροντα καὶ προτιμήσωσι τὸ κοινὸν συμφέρον τῆς Πατρίδος . . . εἰ δὲ καὶ τὸ ἐσωτερικὸν μας τρέχη ἀκατάστατον καὶ σπαράττεται ἀπὸ τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ τέλη ἑνὸς ἐκάστου, τότε καὶ ὅλη ἡ Εὐρώπη ἂν μᾶς βοηθῇ τίποτε δὲν μᾶς ὠφελεῖ. . . Δὲν βλέπω τίνι τρόπῳ δύναται νὰ προοδεύσῃ τὸ Ἕθνος μὲ τοιοῦτο τερατῶδες ἐσωτερικόν».

Ὁ Π. Πατρῶν Γερμανός

Ὁ Γερμανός ἀπεστάλη μετὰ τοῦ Γεωργίου Μανρομιχάλη εἰς Ἰταλίαν πρὸς εὐρεσιν δανείου καὶ πρὸς ἐπιζήτησιν τῆς

προστασίας τοῦ πάπα ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος. Ἐν Ἰταλίᾳ παρέμεινεν ἐπὶ ἓν καὶ ἡμισυ ἔτος (1822-1824), ἀνενδότως ἐργασθεὶς διὰ τὰ ἔθνικα συμφέροντα, καίτοι, διὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς δράσεώς του, ἀτελεσφορήτως. Ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα εὐρέθη ἐν μέσῳ τῆς ὀξυτάτης φάσεως τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν, ὑποστὰς καὶ αὐτὸς καταδιώξεις καὶ διαρπαγὰς. Περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου του ἐξελέγη ὁ Γερμανὸς μέλος τῆς Γ' ἐν Ἐπιδαύρῳ ἔθνικῆς συνελεύσεως, ἡ ὁποία ὄρισεν αὐτὸν πρῶτον ἐκ τῶν 13 μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς τῆς προωρισμένης νὰ σκεφθῆ καὶ ἀποφασίσῃ διὰ τὰ φλέγοντα ζητήματα.

Θεόκλητος Φαρμακίδης

Ὁ Ταλαντίου Νεόφυτος ἐγένετο πρόεδρος τοῦ Ἁγίου Πάγου ἀπὸ τοῦ 1821, καὶ μετέσχε τῶν ἐν Πελοποννήσῳ ἔθνικῶν συνελεύσεων. Ὁ Ἀνδρούσης Ἰωσήφ ἦτο ὁ πρῶτος μνίστρος τῶν θρησκευτικῶν (1822) καὶ βραδύτερον καὶ τοῦ δικαίου. Ὁ Βρεσθένης Θεοδώρητος ἀνεδείχθη πρόεδρος καὶ ψυχὴ τῆς πελοποννησιακῆς γερουσίας καὶ ἀντιπρόεδρος τῆς β' ἐν Ἀστρεὶ ἔθνικῆς συνελεύσεως,

ἐκλεγείς ὑπὸ ταύτης καὶ ἀντιπρόεδρος τοῦ βουλευτικοῦ. Ἐκ τῆς ἐννεαμελοῦς ἐπιτροπῆς τῆς ὀρισθείσης πρὸς συζήτησιν ποινικοῦ νόμου ὑπὸ τῆς β' ἐν Ἀστρεὶ ἔθνικῆς συνελεύσεως τὰ πέντε μέλη ἦσαν κληρικοί. Τῆς ἐξ 71 καπεταναίων καὶ προεστώτων ἀποτελουμένης γερουσίας τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος συμμετεῖχον τρεῖς ἀρχιερεῖς, οἱ Ταλαντίου, Μενδενίτσης καὶ Λοιδορικού καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἀνθιμος Γαζῆς, ὅστις ἐγένετο καὶ πρόεδρος τῆς βουλῆς τῆς Θεσσαλομαγνησίας. Ὁ δὲ Θεόκλητος Φαρμακίδης, ὁ μέγιστος τῶν θεολόγων τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, πλείστας παρέσχεν ὑπηρεσίας εἰς τὸν ἀγῶνα, τρέχων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, μετέχων τῶν

συνελεύσεων, ἐνθουσιῶν τοὺς πολεμιστάς, ἀποτρέπων ἀπὸ ἐφρίδων καὶ διχονοιῶν, καὶ ὑπηρετήσας εἰς διάφορα δημόσια ὑπουργήματα, ἤτοι ὡς ἔφορος τῶν σχολείων, ἐπιστάτης τῆς ἐθνικῆς τυπογραφίας καὶ τέλος συντάκτης τῆς ἐλληνικῆς ἔφημερίδος ἕως τὸ 1827.

Ἐπίσης πολυτίμους ὑπηρεσίας προσέφερον εἰς τὴν νεοπαγῆ πολιτείαν ὁ Κωνσταντᾶς, ὁ Καίρης, ὁ Ἄρτης Πορφύριος, ὁ Παροναξίας Ἱερόθεος, ὁ Καρύστου Νεόφυτος καὶ πλεῖστοι ἄλλοι κληρικοί.

Θὰ ἀπετέλει δὲ ἀντικείμενον ἄξιον ἰδίας μελέτης ἡ ἐξέτασις τῶν ὑπὲρ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς παιδείας ἐν τῷ Ἑθνει προσπαθειῶν καὶ μεριμνῶν τοῦ κλήρου, δι' ὧν ὑπεβροθηεῖτο ἐμμέσως τὸ ἔργον τῆς ἀπελευθερώσεως.

*
* *

Τοιαῦται εἶναι αἱ ὑπέρλαμπροι ὑπηρεσίαι, τὰς ὁποίας ὁ ἱερός κλῆρος προσέφερε πρὸς τὴν Πατρίδα, καθ' οὓς χρόνους αὕτη ἠγωνίζετο τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνα. Εἶναι πράγματι ἄξιον θαυμασμοῦ ἐὰν ἀναλογισθῇ τις, ὅπως ἔγραψεν ὁ κατὰ τὸ 1832 Ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἰάκωβος Ρίζος, «ποσάκις καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος τὸ ἐλληνικὸν ἱερατεῖον ἔδωκε δείγματα ἡρωικοῦ Χριστιανισμοῦ! ποσάκις ἀφειδήσαντες ἑαυτῶν οἱ σεβάσμιοι τῆς Ἐκκλησίας ποιμένες ἔθεντο τὰς ψυχὰς ὑπὲρ τῶν προβάτων! ποσάκις ἡ μειλίχιος τοῦ Εὐαγγελίου φωνὴ ἐνεθουσίασε κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζομένους!».

Εἶθε πάντοτε ὁ κλῆρος τῆς Πατρίδος μας, ἐχόμενος τῶν ὑψηλῶν παραδόσεων τῶν κληρικῶν τῆς γενεᾶς τοῦ 1821, νὰ βαδίξῃ ἐπὶ τὰ ἴχνη ἐκείνων, συνδυάζων ἐν ἀρμονικῇ ἐνώσει τὰ χριστιανικὰ πρὸς τὰ ἐθνικὰ καθήκοντα, μακρὰν πάσης ἰδιοτελοῦς καὶ ἀρχομανοῦς τάσεως. Καὶ εἶθε ἀφ' ἐτέρου, τὸ Ἑθνος, μνημον τῶν ὑψίστων ἐκείνων τοῦ κλήρου ὑπηρεσιῶν, νὰ συντελέσῃ πάσῃ δυνάμει πρὸς ἀνύψωσιν αὐτοῦ, οὐχὶ διὰ συγκαλύψεως καὶ ἀνοχῆς ἀδυναμιῶν καὶ

τρωτῶν, ὑπεισεληθόντων εἰς χρόνους παρακμῆς καὶ ἀπαιδεύσεως, ἀλλὰ δι' ἀνακαινιστικῆς ἐργασίας, ἵνα καταστῆ δυνατὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ν' ἀποβῆ αὐθις παρὰ τὸν τοῦ ἐθνικοῦ μεγαλείου.

Ἐχων πλήρη συνείδησιν ὁ σύγχρονος κληρὸς τῶν ὑψηλοῦν τὰς ὁποίας ἡ Ἐκκλησία κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος προσέφερεν ὑπὲρ τοῦ Γένους, ἅς προσπαθῆναι καταστῆ ἄξιος τῆς ἐθνικῆς ἐκτιμήσεως καὶ εὐγνωμοσύνης, οὐχὶ δι' ἐπιδείξεως προγονικῶν μόνον τίτλων, ἀλλὰ καὶ διὰ συντόνου ἐργασίας, ἐξυπηρετούσης οὐ μόνον τὰ ἐκκλησιαστικά ἀλλὰ καὶ τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη, ἐν τοῖς τεταγμένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας ὁρίοις, καὶ ἐν πλήρει σεβασμῷ τῶν δικαιωμάτων τοῦ διαμορφωθέντος ἤδη Κράτους.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΙΜΟΥ ΜΠΑΛΑΝΟΣ

